

La deshumanización del arte

(...)Şimdi dikkat buyrulsun: Bu noktayı iyice aydınlatmamızda yarar var. Sanat yapıtının kimi zaman gönderme yaptığı ya da sunduğu insani olaylar karşısında mutlu olmak ya da üzülme, gerçek sanatsal zevkten çok ayrı bir şeydir. (...) Pek basit bir bakış açısı sorundur bu. Bir cismi görebilmez için görme aygıtımızı belli bir biçimde ayarlamamız gerekir. Eğer görüş ayarımız yerli yerinde değilse, cismi doğru dürüst göremeyiz ya da tümüyle gözden kaçırmız. Okur bir pencere camının ardından bir bahçeye baktığımızı düşünsün. Gözlerimiz öyle uyarlanmıştır ki, görüş açımız camda durmayarak ötesine geçer, dalları, çiçekleri kucaklar. Bakışımızın hedefi bahçe olduğundan, görüş açımız ona yöneliktir,, camı hiç görmeyiz. (...) Ama sonra bir çaba gösterip bahçeyi seyretmekten vazgeçerek bakışlarımızı camda toplayabiliriz. O zaman bahçe gözümüzden kaybolur, ancak cama yapışmış gibi duran bazı karışık renk lekeleri görürüz. (...) Geleneksel tabloda yer alan nesnelere birlikte yaşamayı hayal edebiliriz. Bir alay İngiliz Gioconda'ya âşık olmuşlardır. Oysa yeni tabloda gösterilen şeylerle birlikte yaşamak olanaksızdır: Ressam onlardan yaşanmış gerçek görünümü çekip alırken, bizi alıştırdığımız dünyaya iletebilecek köprüyü yıkmış, gemileri yakmıştır. (...) Önceden hiç hazırlığımız yokken, alışkın olduğumuz o nesnelere yaşayışımızdan farklı bir tutum oluştururken durumumuzda kalırız; alışılmadık figürlere uygun düşecek yepyeni davranışlar yaratmamız gerekir. İşte o yeni yaşam, önce doğal yaşamımızı silip yok ettikten sonra icat ettiğimiz o yaşam, sanatı anlamının ve zevkine varmanın ta kendisidir. Duygudan ve tutkudan yoksun değildir, ancak hiç kuşkusuz, o duygular ve tutkular bizim ilk ve insani yaşamımızın doğasını kaplayan ruhsal bitki örtüsünden çok ayrı bir bitki topluluğundandır. O nesne-ötesi şeylerin bizim içimizdeki sanatçıda uyandırdıkları ikincil coşkulardır.(Ultraismo'lardır.)(...) Halk kitleleri sanır ki gerçeklerden kaçmak kolay şeydir, oysa dünyanın en güç işidir.(...) “Doğal”ın kopyası olmayan, yine de belli bir tözlüğü bulunan bir şeyi yapılandırmak sanatçıya çok yüce bir yeteneğin bağışlanmış olmasını gerektirir. (...) Eğer sınırlarını genişletme yolunda müthiş bir atılımla şahlanmasa, yaşamın pek önemi kalmazdı. (...) Geçen yüzyılda şair olmayı isteyen ilk kişi Mallarmé oldu. Kendi söylediğine göre, “doğal gereçleri yadsıdı” ve insani hayvan ve bitki topluluğundan ayrı, ufak lirik nesnelere başvurdu. (...) Eğer bir kadından söz ediliyorsa o “hiçbir kadın”dı, eğer bir saat çalarsa “kadranda yer almayan saat”ti. (...) Ancak tek bir şey: gözden silinmek, buhar olup uçmak, lirik girişimin gerçek başkışileri olan sözcükleri havada tutan, kimin olduğu belirsiz bir sese dönüşüp yok olmak. O kimin olduğu bilinmeyen, dizesinin seçil tabanından başka bir şey olmayan mutlak ses, çevresindeki insandan kendini soyutlamayı bilen şairin sesidir. (...)Günümüzde şiir, eğretilmelerin yüksek cebiridir. Eğretilme herhalde insanoğlunun elinde tuttuğu en verimli güç olmalı. Etkisinin büyüklüğü neredeyse mucizeye yaklaşıyor ve tıpkı hastasının karnında neşter unutan dalgın bir cerrah gibi, Tanrı'nın yarattıklarından birini biçimlendirirken içinde unutmaya başladığı bir yaratıcılık gereğine benzer. Tüm öteki güçler bizi gerçeğin, zaten varolanın içine tutsak ederler. Yapabileceğimizin en fazlası bazı şeyleri başka şeylere katmak ya da çıkarmaktır. Yalnızca eğretilme kaçış yolunu açar bize ve gerçekte varolan şeyler arasında düşsel kayalıklar yaratır, tüy gibi hafif adalar yeşertir. (...) Bu yakınlarda genç bir şairin yapıtlarında okudum, yıldırım bir marangoz cetveliymiş, kışın yaprakları dökülen ağaçlar da gökyüzünü temizlemek için birer süpürgeymişler. Lirik silah böylece doğal nesnelere karşı harekete geçiyor, ya yaralıyor onları, ya da öldürüyor.

(...) Yeni sanatın birbirinden en uzak görünen biçimlerini birleştiren bağlantı bu işte. Eğretilmeyle gerçeğin ötesine geçerken de, gerçeğin içinde dolanmak diye adlandırabileceğimiz biçimde de, dışavurulan şey hep o aynı olaydır: gerçeklerden uzaklaşma, gerçeklerden kaçış. Şiirsel yücelişin yerini, doğal bakış açısının düzeyinin altına iniş de alabilir. Gerçekliği doruğuna çıkarmak için onu nasıl aşmak gerektiğinin –bu iş için büyüteç elde, yaşantının mikroskopik olaylarını izlemek yeter- en iyi örnekleri Proust, Ramon Gomez de laSerna, Joyce'dur. (...) Önceleri eğretilme bir gerçeğin çevresinde yer alıyordu; süsleme, çerçeve ya da koruyucu örtü gibiydi. Şimdi işler tersine dönmüştür: Eğretilmenin, şiir dışı ya da gerçek destek olmadan silinerek yapılmasına çalışılmakta, eğretilmenin kendisi şiirsel nesne'ye dönüştürülmek istenmektedir. Estetik sürecin böylesine teryüz edilmiş bir tek eğretilme işlemine özgü değildir, tüm düzlemlerde, tüm olanaklarla gerçekleştirilmektedir, hatta bugün yapılmakta olan her türlü sanatın ağırlıklı eğilimler olarak genel çehresi durumuna gelmiştir.

José Ortega y Gasset
“La deshumanización del arte”, 1925
Çev: Neyire Gül Işık

2000'LER YANLIŞ HAYATIN DOĞRU YAŞANAMAYIŞIDIR!

Güneş Taşı

(...)
sürdürmek isterim, öteye gitmek, yapamam;
an dağıtır kendini pek çok şeye,
düş görmeyen taşın düşlerini yaşadım
ve yılların düşleri dibindeki taşlar arasında
işittim tutsak kanımın şarkısını,
bir ışık ihtarıyla şarkı söyledi deniz,
ve teker teker yol verdi engeller,
bütün kapılar yıkıldı teker teker,
güneş bir giriş açmıştı alnıma, zorla
açmıştı kapalı gözkapaklarımı sonunda,
çözmüştü kundaklanmış varlığımın giysisini
(...)

Octavio Paz, 1957

bay perşembe'nin stickerları

Ruhun sokak
gürültüleri
düş ritminde

49

1

Şatal batmış
dilin
vehametleri

yaşasın
baştan
Gı karma!

MORTEN BLYME, “Divalans Belirtisi”, 1991

Çok Uzak

keci

penceremden sızan allı pullu sürtük
geldi gidiyor birden kopuşan sağanak
anlaşılmıştır.

bence, bu parmak izi, pırnar ağacından yontu
meşale
bu ilahi tablo, alevini sırtlanmış enek çizgeni
bu dil, bu nazar, oyunu kızıştırıyor

bu plastik çelenk, ikame mercek, göze göz
buzulların dövüldüğü çakar örs

gezgin

boğazıma yapışan tüy; duacının
her öksürük ayrı fal açar gamzelerimde
su kırılır, azizler gibi kamçılanır bellek
kızgın bir damdır özlemek

ezber mevsimde beklenen yağmur
sıcak sahilleri cebinden çıkaran esin
pürüzsüz ciğer yok ki kanı temizlesin
bak, alçak gönüllü tabutlar geçitte
hiç kar ısırmamış daracık odalar
yığıtlığı korkusundan devşirme

küller

yine de her zaman gençtir bağışlanmaya
her ikinci yıldızı bir başka göz kırpış anı
ne ki tek tek avuçlayacaksın yanılığarı

ilk paragrafta sulara gömülmüştür çünkü kent
güneşte ışıldayan zırh, yatağında kuşanılan cenk
ısmarlama gün gibi ayaküstü bu düş, buruşmaz!
gördüm, tüm tükenişleri inlerdi nasıl da görkemli
kördü, durup dinlenmeden kendini eyledi

nefise pınar

**CEVAP: "HAYIR!" DEDİK YA!
DAHA NEYİ UZATIYORSUN, YALAMA!**

SALAN

biliyorum artık olmaz istesem de istemesen de
kesik ipi dolarsın sana
söylenenler ve söylenmeyenler
ve boynuna
zamanın bulanık sularında
ne istemiştiniz benden
çalkalanıyor karışıyor
merhamet kalmadı sizde
söylenemezler oluyor
çok hızlı tükendi
her şey tek ve kızıl bir acı
hiç olmadı siz hiç olmadınız
yetmez ki bu şarabın sarhoşluğu
şarap güzel eğlenceydi

yenik ordular kendine çekilir birazda
sonra saldırmaktan hiç çekinmem
umut sönük bir kalkandır
ağır öldürücü bir baltaya da dönüştü
kılıcın kendine batar
hikâyeye renk
ve düştüğünde suya
merak katar
zırhın seni boğar
çiçektir solar ama sonra tekrar biter
ne de olsa savaş öldürür
hızla kapatılır toprağı mezarının
gölgelerde gölge olarak bile
kalamaz gidersen

hep hırçın bir ağa takılmak gibi pişmanlıklarım
nokta konur
noktadan sonrası silinir
arkası hiçliğin zirvesidir

*onüçnisanbindörttyüzdoksanbir
Poliklinik Dilemma*

POLİKİNİK DİLEMMMA, "köpek_28_03_2008"

E
ışıklandı tarla
deniz çarşaf gibi

A
yersiz yön
erikler zamansız

D
kansız mutluluk
kaynıyor Mayıs

G
açılıyor perde
pencere istemiyoruz

B
Cepler delik dükkânlar
boşaldı evler delik

E
ve tarlalar ışıklandı
gökyüzülü deniz

**5 Nisan 2010
Zafer Yalçınpınar**

(...)Eğer niyetlerin ilişkisi denilen anlık olgular Wittgenstein'ca taşıdığı öne sürülen özerkliği gerçekten taşıyorsa, bir tepkinin yöneldiği nesneyi çözümlenmek ve bundan genellemelere gitmeye çalışmak konunun dışında kalacaktır. Eğer felsefe gerçekten sanat gibiyse, dilsel bir örneğin oluşturduğu izlenim, hiçbir genel formüle sığdırılmayacak bir şey olmalıdır. Tikel durum, bu tür bir ele alış açısından hiçbir zaman kavranıp yakalanamayacaktır. Çünkü dizgenin bütünü içinde tuttuğu yer, ona kendine özgü bir nitelik verecektir.

Wittgenstein'in bu doğrultuda daha ne kadar ilerlemek istemiş olduğu, kesin değildir. Kesin olan dizgesel kuramlar oluşturmaya karşı çıkmış olduğu ve bunun yerine mantıksal uzayın sınırlarını salınım yöntemiyle saptamaya çalışmış olduğudur. (...) Aslında Wittgenstein bundan daha da ileriye gitmiştir. Ancak hangi noktaya dek ilerlediği ya da tikel durumun değerlendirilmesine ilişkin nasıl bir görüş benimsediği belirgin değildir.

Öte yandan, kendisini bu doğrultuda iten güç konusunda hiçbir kuşku yoktur. Tüm felsefesi, modern düşüncenin bilimin boyunduruğu altına alınmaya açık oluşunun ve bunun anlığın kendi kendini değerlendirmesinde yol açabileceği sapmaların getirdiği tehlike ve tüm bunlara karşı gösterdiği güçlü duyguyu yansıtır.

David Pears, "Wittgenstein", Çev: Arda Denkel, Afa Yay., 1985, s.189

**KENDİ YASANI
KENDİN KOY!**

Matemma Dall'occhio, "Femme sur le divan", 2002

**Yokoluşlarının ağıtını yazan o kifayetsiz muhterislerle senin ilgilenmeyişinin 2010'daki yüzüdür 491...
BİR "Evvel Fanzin" cakasıdır ve Kadıköy tribidir. KATIL!**

dortdokuzbir@gmail.com